

hun bedrijf niet voortgekomen. Voor een volledige waardeering echter heeft men aan koel-wetenschappelijke criteria niet genoeg. De uitgave mag dan geen 'mijlpaal in de kartografie' zijn, ze is wèl een monument van uitgeversdurf, van druk-, graveer- en bindkunst; niet de inhoud is sprekend, wèl de uitvoering. Dit is een product niet van Leiden of een der kleinere universiteitssteden van West-Europa, maar van Amsterdam in zijn volste ontplooiing; een voortbrengsel van een tijd, die in een kaart of kaartverzameling niet altijd en niet uitsluitend, soms zelfs niet in de eerste plaats exacte nuchterheid verlangde, doch veeleer een aantrekkelijk voorkomen, beeldende voorstelling, suggestieve werking. De atlas is boeiend, boeiend in sterke mate, óók waar de critiek zich wil doen gelden; ze gééft een beeld van de toenmalige wereld, niet voor exacte waarneming, maar voor ons geestesoog; ze léért ons de wereld van haar tijd zien, zooals deze zichzelf zag, zooals zij gezien wilde worden.

Wie de proef daarvan wil nemen, moet zich eens op een vrijen ochtend of middag – ruimte van tijd is een eerste vereischte – achter een complete 'Blaviana' verschansen en zich met open oog te bladeren zetten in het onderdeel, dat zijn speciale belangstelling heeft. Het kan niet missen, of hij voelt een kiemende, groeiende, hem ten laatste geheel in beslag nemende intimiteit met de sfeer, waarin dit werk is ontstaan, met de menschen, die het gemaakt, gewaardeerd en door alle tijden zorgvuldig bewaard hebben. En hij zal opstaan met die eigenaardige, verteederende ontroering, die zich van iemand meester maakt, wanneer hij in directe gemeenschap met het verleden is geweest.

Mr. H. P. L. Wiessing

W. J. STEENHOFF

Nu ik mij neerzet om over den, dezen winter overleden criticus Willem Steenhoff te schrijven, is – van een soort weeromstuit – het eerste, waaraan ik denk, mijn nog versche laatste ontmoeting met een van onze sponstaante kunstenaars: ik zag dien beeldhouwer-schilder zoo pas terug in zijn nieuwe huis, het huis met de hooge holle kamers, die door de spaarzaamheid van groot formaat meubels en breede tulpen-heldere kleuren een woning als een zonnige voorjaarsdag is. De beeldhouwer zit in die ruimte te praten, of hij in droom praat. Hij praat niet in droom, want hij doorleeft iedere idee merkbaar verstandelijk, maar zijn